संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिको सञ्चार प्रक्रियासम्बन्धी तेस्रो इच्छाधीन आलेख

सल्लाहकार/सम्पादन
कृष्ण सुवेदी

सह-सम्पादन
मोहन दँगाल

अनुवाद
अञ्जना नेपाल

भाषा सम्पादन
देवराज सापकोटा

डिजाइन
पौरखी प्रिन्ट हाउस प्रा. लि.

चित्र
प्रदीप राई

सहयोग:
Irish Aid
Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

प्रकाशक :
Ratify OP3 CRC
Coalition Nepal

सचिवालय : **चाइल्ड नेपाल**
मैजु-बौद्ध रोड, चुच्चेपाटी, का.म.न.पा.-७
फोन नं.: ०१-४४९६२७२, मो. ९८४३१७८४००
पो.ब.नं.: २१८२९

Child Nepal (CN) 2003

पहिलो संस्करण : २०८०

इमेल : cn@childnepal.org, nepalop3crc@gmail.com

वेभसाइट : www.childnepal.org

बालबालिकाका अधिकारका कुरा

संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले गरेको आधिकारिक निर्णयलाई महासन्धि भनिन्छ । महासन्धिलाई जुन देशहरूले सही र अनुमोदन गर्दछन् ती देशहरू त्यसैअनुसार चल्नु पर्दछ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धिहरूमा एउटा बालअधिकार महासन्धि पनि हो । बालअधिकार महासन्धिमा बालबालिकाहरू बाँच्न पाउने, संरक्षाणमा हुर्कन पाउने, विकास हुन पाउने, आफ्ना विचारहरूको सुनवाइ हुनुपर्ने लगायतका अधिकारहरू हुन्छन् । यी अधिकारहरूले तपाईंको जीवनलाई सजिलो र सुरक्षित बनाउँछन् ।

बालबालिकाका अधिकारहरू यसरी खोसिन्छन्

लिंङ्ग, जाति, असक्षमता आदि कारणबाट विद्यालय जान नपाएर ।

बावुआमाका बीच हुने झैझगडा, सम्बन्ध विच्छेदजस्ता कारणले आमाबावुसँग, छुटिट्नु परेर ।

त्यसरी अभिभावकसँग छुटेका बालबालिकालाई परामर्श नगरी उनीहरूको इच्छा विपरीत संरक्षणका लागि कतै राखेर ।

महासन्धिका थप आलेखहरू

बालअधिकार महासन्धि (CRC) मा भएका अधिकारहरूको थप व्याख्या गर्नका लागि थप तीनवटा ऐच्छिक आलेखहरू साना-साना सन्धिका रूपमा ल्याएको छ । CRC मा लेखिएका केही अधिकारहरूको थप जानकारी दिने ती आलेखहरू :

१

पहिलो : सशस्त्र द्वन्द्वका अवस्थाका बालबालिकाहरूको अधिकार बारेको / The Optional Protocol to the CRC on the Involvement of Children in Armed Conflict (**OPAC**) हो ।

२

दोस्रो : बालबालिकाको बेचबिखन, वेश्याबृत्ति र अश्लील चित्रण बारेको / Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography (**OPSC**) हो ।

३

तेस्रो : सञ्चार प्रक्रिया सम्बन्धी यो तपाईंहरूको हातमा भएको इच्छाधिन आलेख / The Third Optional Protocol to the Covention on the Rights of the Child on a Communication Procedure (**OP3CRC**) हो

यसले आफ्नो देशले तपाईँलाई न्याय दिन नसकेका अवस्थामा **UN** मा उजुरी गर्ने अधिकार दिन्छ । यो उजुरीलाई सञ्चार प्रक्रिया भनिन्छ ।

सबै बालबालिकासँग यी अधिकारहरू हुन्छन् । तिनीहरू को हुन् ? उनीहरू कहाँ बस्छन् ? उनीहरूका बुवाआमा के पेसा गर्छन् ? कुन भाषा बोल्छन् ? कुन धर्म मान्दछन् ? उनीहरू बालक वा बालिका हुन् ? तिनीहरू कुन संस्कृति मान्दछन् ? उनीहरू अपाङ्गता या कुनै फरक क्षमताका छन् र उनीहरू धनी अथवा गरीब छन् त्यसका आधारमा या कुनै पनि कारणले बालबालिकामाथि फरक व्यवहारगर्नु हुँदैन ।

हामीले जान्नु पर्ने केही कुराहरू

संयुक्त राष्ट्रसंघ United Nations (UN)

दोस्रो विश्वयुद्धपछि सन् १९४५ मा संसारमा शान्ति कायम राख्न, विभिन्न देशहरूमा आपसी मित्रता कायम गर्न अपसी समस्याको समाधान गर्न र सबैका अधिकारको सम्मानका लागि UN को स्थापना गरिएको हो ।

उल्लङ्घन, अनुमोदन, हस्ताक्षर र निधान

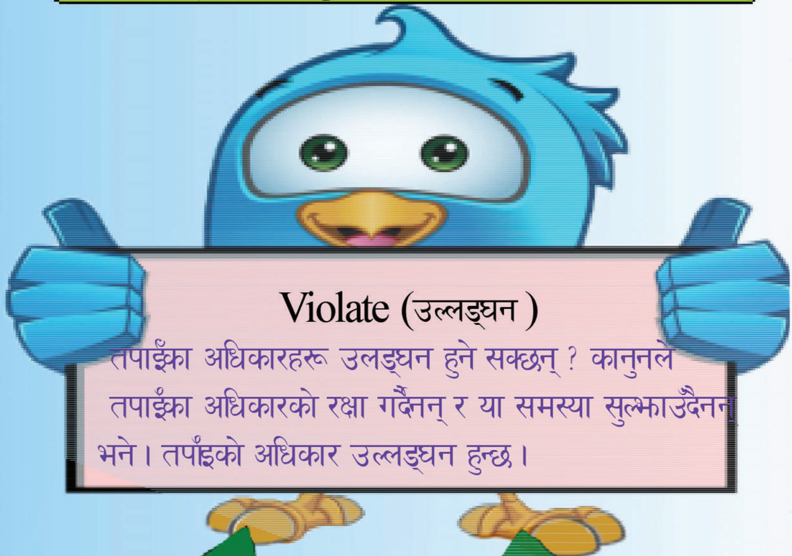

Violate (उल्लङ्घन)

तपाइँका अधिकारहरू उलङ्घन हुने सक्छन् ? कानुनले तपाइँका अधिकारको रक्षा गर्दैनन् र या समस्या सुल्झाउँदैनन् भने। तपाइँको अधिकार उल्लङ्घन हुन्छ।

Ratify (अनुमोदन)

सरकारले कुनै अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि मान्नु या स्वीकार्नु।

Signature (हस्ताक्षर)

पछि अनुमोदन गर्ने गरी सरकारले सन्धिमा हस्ताक्षर गर्न सक्दछ।

Remedy (निधान)

निधान एक उपचार पद्धति हो। उदाहरण : कुनै बालबालिकालाई उसको विद्यालयबाट अन्याय गरी निकालिएको अवस्थामा फेरि विद्यालय जाने अवस्था मिलाउनु नै समाधान हो।

OP3CRC भनेको के हो र यो तपाईंका अधिकारहरूसँग कसरी सम्बन्धित छ ?

अभिभावक, शिक्षक, जनप्रतिनिधिहरू, समुदायका सदस्यहरू र सरकारले हामी बालबालिकाको अधिकार सुरक्षित गरिदिनु पर्दछ । सँगसँगै आफ्ना अधिकारहरूको रक्षा गर्न बालबालिकाहरू आफैं बोल्नु पर्दछ । वयश्कले पनि यसका लागि बोलिदिनु पर्छ र उपचार वा क्षतिपूर्ति खोज्नु पर्दछ ।

सरकारहरूले सन्धिहरूमा बालबालिकाका अधिकारहरूको संरक्षण गर्न बनाइएका कुराहरूलाई राम्रोसँग पालना गर्नुपर्दछ । सधैं यसरी नै बालअधिकारको संरक्षण सधैंभरि हुनुपर्ने हो । जव सरकारी निकायबाट अधिकार सुरक्षाका लागि राम्ररी काम हुँदैन तव ती देशहरूमा बालअधिकारको संरक्षण नभएको हो र उनीहरूले न्याय नपाएको हो ।

त्यस्तो अवस्था आयो भने बालबालिकामा भएका हिंसा, यौन दुर्व्यवहार, शोषण भेदभावका मुद्दाहरूमा बालबालिकालाई **OP3CRC** ले **UN** मा उजुरी गर्ने विकल्प दिएको छ ।

OP3CRC तिमीलाई धन्यवाद !
तिमी यति गर्न सक्ने भएकाले
बालबालिकाले तिमीलाई मन पराउँछन्

भाइ बहिनीहरू,

यो बाटोबाट तपाईँहरूका मुद्दाहरू संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकार समितिसम्म पुऱ्याउन मद्दत गर्दछ । त्यो समितिमा १८ जना स्वतन्त्र बालअधिकार विज्ञहरू हुन्छन् । तपाईँका देशमा तपाईँहरूले बालबालिकाको अधिकारको हनन् भएका कुरा त्यो समितिलाई उजुरी वा सूचना गर्न सक्नुहुनेछ । तपाईले दिएको सूचनाका आधारमा समितिले तपाईँको देशका सरकारलाई बालअधिकारको सम्मान र संरक्षण गर्ने बारेमा सोध्न र सुझाव दिन सक्छ ।

OP3CRC ले कसरी हाम्रो अधिकारको संरक्षणमा सघाउँछ त ?

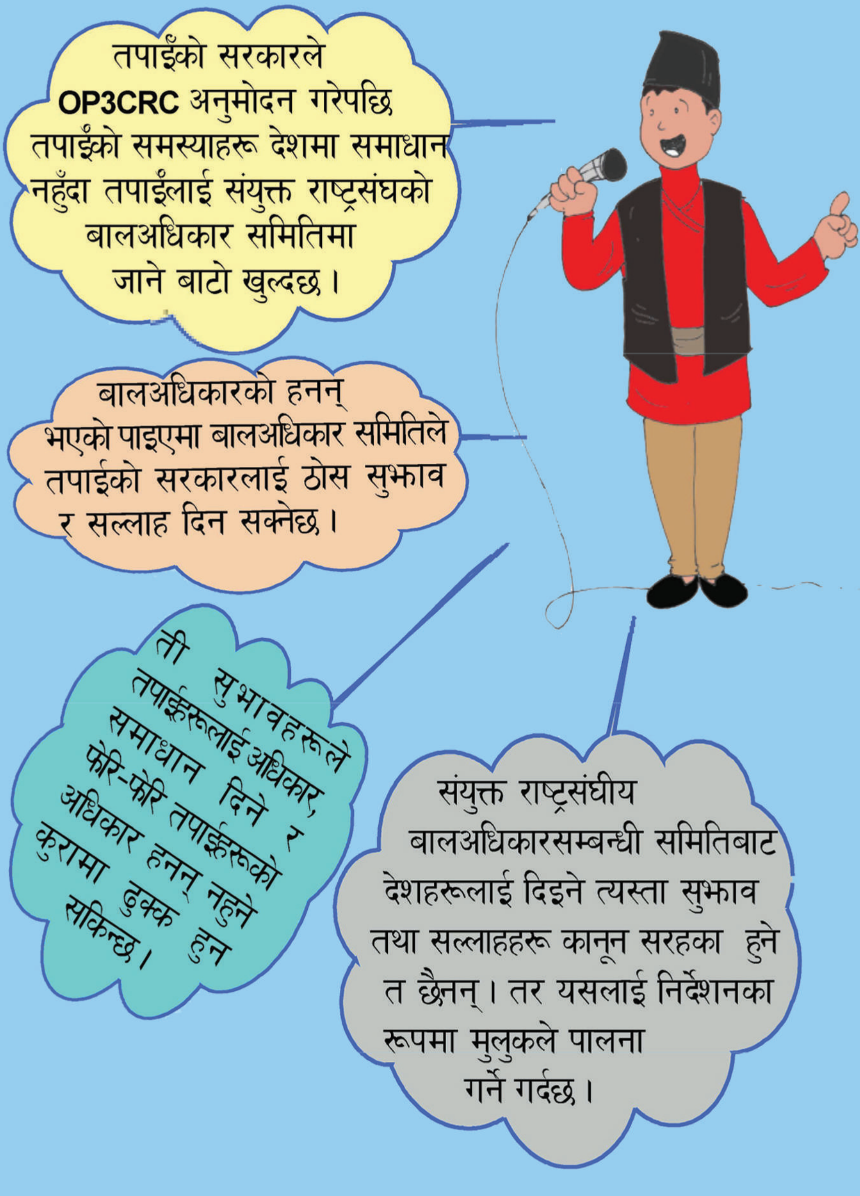

OP3CRC ले कसरी काम गर्छ ?

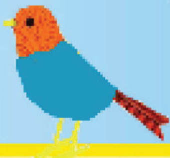

दशभन्दा बढि मुलुकले अनुमोदन गरी सकेकाले अब यो OP3CRC संसारभर लागु भइसकेको छ । तर तपाईँको देशको सरकारले OP3CRC अनुमोदन गरेपछि मात्र तपाईँले सयुंक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकार समितिमा उजुरी गर्न सक्नुहुनेछ ।

OP3CRC ले दुई तरिकाले काम गर्दछ

सञ्चार प्रक्रिया

तपाईँको अधिकारको हनन् भएको र देशभित्र न्याय नपाएमा तपाईँको प्रतिनिधिहरूले राष्ट्रसंघीय बालअधिकार समितिमा तलको अवस्थामा मात्रै सूचना दिन सक्नुहुनेछ ।

- **OP3CRC** लाई सरकारले अनुमोदन गरेको अवस्थामा,
- देशभित्रका सबै तहका न्याय प्रणालीहरूबाट तपाईंले न्याय नपाएमा,
- तपाईंको देशका न्याय प्रणालीहरू ज्यादै ढिला छन् अथवा न्याय दिन नसक्ने छन् भन्ने कुरा प्रमाणित भएमा,
- बालअधिकार हननका उजुरीहरू बालअधिकार महासन्धिको दायराभित्र छन् र तपाईंको सरकार सन्धिको पक्ष भएको छ भने मात्र उजुरीले काम गर्नेछ ।

महत्वपूर्ण बुँदा

सोधपूछ र अनुसन्धान गर्दा समितिले बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता र सर्वोत्तम हितलाई ध्यानमा राख्नेछ र बालबालिकाको भनाईलाई महत्व दिनेछ ।

बालअधिकार हननका गम्भीर प्रकृतिका र दोहोरिएका ठूला घटनाहरुलाई अरुले पनि सूचना दिन सक्छन् । कुनै बालक, कुनै पनि वयस्क, या कुनै संघसंस्था जो कोहिले पनि जाँचबुझ गर्न अनुरोध गर्दै तलका अवस्थामा समितिमा सूचना गर्न सक्नेछन् ।

- यस मुलुकको सरकारले **OP3CRC** अनुमोदन गरेको छ भने,

- अधिकारको हनन्का घटनासँग सरोकार राख्ने कुनै सन्धिमा सरकार पक्ष भएको छ भने, राष्ट्रसंघीय बालअधिकार समितिले सोधपूछ या पत्राचरबाट मात्र प्रक्रिया चलाउन सक्नेछ । आवश्यकता अनुसार समितिले तपाईंको मुलुकको भ्रमण गरेर पनि अनुसन्धान गर्न सक्नेछ ।

समितिमा सञ्चार गएपछि के हुन्छ ?

संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकार समितिले आफ्नो अनुसन्धानबाट बालहिंसाजन्य घटना भएको हो भन्ने कुरामा सहमत भएमा उसले तपाईंको सरकारलाई निम्नअनुसारले सुझाव र सल्लाह दिनेछ ।

- संरक्षण र भरणपोषण गर्न, आर्थिक क्षतिपूर्ति गर्न अनि खतरा अवस्थाबाट बालबालिकालाई मुक्त गर्न ।

तपाईंको देशमा OP3CRC लागू भइसकेको छ ?

यदि तपाईको देशले **OP3CRC** को अनुमोदन गरिसकेको छैन भने तपाईंले आफ्नो सरकारलाई अनुमोदनका लागि प्रोत्साहन गर्न सक्नुहुन्छ । सरकारलाई यसको महत्व बुझाउन सक्नुहुन्छ । तपाईंले गर्न सक्ने केही बुँदाहरू तल चर्चा गरिन्छ :

- **OP3CRC** का बारेमा साथीहरूसँग, क्लवमा, विद्यालयमा र संघसंस्थाहरूमा यसको महत्व र यसको कामका बारेमा चर्चा गर्न सक्नुहुन्छ ।

- सामाजिक सञ्जालहरूमा यसका बारेमा सूचना आदान-प्रदान गर्न, र छलफल चलाउन सक्नुहुन्छ ।

- बालअधिकार हननका घटनाहरूलाई सहरसम्म पुऱ्याउन र **OP3CRC** का बारेमा प्रचार-प्रसार गर्न सक्नुहुन्छ । **OP3CRC** को अनुमोदनका लागि अभियान चलाउन सक्नुहुन्छ ।

- साथीहरू र संघसंस्थाहरूसँग सञ्जालीकरण गरेर अनुमोदनका लागि देशलाई तयार गराउने प्रक्रिया चलाउन सक्नुहुन्छ ।

OP3CRC को अनुमोदन गर्न किन जरूरी छ ?

- हाम्रो अधिकारको सम्मानका लागि,
- हाम्रो अधिकार हननका बारेमा बोल्न सिकाउन,
- हामीसँग सम्बद्ध महासन्धिहरूको बुझाइ सुदृढ गर्न र हाम्रो अधिकारको संरक्षण तथा प्रबर्धनका लागि,
- हाम्रो अधिकारको दह्रो प्रतिबद्धताका साथ सम्मान, संरक्षण र परिपूर्तिको राष्ट्रिय

हाम्रा प्रकाशनहरू

नेपालको संविधान २०७२ मा बाल अधिकार
हाम्रो अधिकार : हाम्रो बोलीमा
गुणस्तरीय शिक्षा : सबैको अधिकार
बाल संरक्षण : सबैको सरोकार

थप जानकारी र यो अभियानमा आबद्धताका लागि

www.ratifyop3crc.org/speakup

साझेदारी

Irish Aid

Rialtas na hÉireann

Government of Ireland

प्रकाशन

Ratify OP3 CRC

Coalition Nepal

सचिवालयः चाइल्ड नेपाल